

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS

* 2012 m. balandžio 20 d. *

Vis tiek sugrišite į Lietuvą...

Balandžio 12 dieną LPKTS Šiaulių filialo nariai – buvę tremtiniai buvo pkviesti į Vijolių gimnaziją pabendrauti su vyresniųjų klasių moksleiviais. Salė buvo pilnuteilė mokyklos vienuoliktokų ir dvyliktokų. Visi įdėmiai klausėsi pasakojimų apie tremtinių išgyvenimus, kančias, pastovų norą valgyti... ir tikėjimą – tikėjimą sugrižti į Lietuvą. Buvo rodomas

nuotraukos iš tremties. Po pamokos atidaryta Eduarda Manovo nuotraukų paroda „Lietuva tremtinio akimis“.

Pristatydamas savo parodą Eduardas sakė: „Mano vaikystė ir jaunystė praėjo tarp smėlynų. (Eduardas su šeima buvo ištremtas į Tadžikiją. Ji ištremė dvejų metukų, o iš tévynė grizo jau iki jės aukštajį išsilavinimą.) Grįžęs į Lietuvą pamačiau,

kokia graži mūsų tévynė, viena žalia, žydinti. Niekur ne mačiau tokio gražaus krašto. Todėl fotografuoju, ir aš žinau, jeigu jūs, mokiniai, kada nors išvažiuosite iš Lietuvos, vis tiek būtinai sugrišite į Lietuvą, nes niekur nėra taip gražu, kaip savo tévynėje.“

Valerija JOKUBAUSKIENĖ
Eduardo Manovo nuotr.

LPKTS Šiaulių filialo ir Vijolių gimnazijos bendruomenės nariai

**Auksutė RAMANAUSKAITĖ-SKOKAUSKIENĖ,
LR Seimo narė**

Dainavos apygardos partizanu vadų saskrydžio 65-osioms metinėms

Prasidėjus antrajai soviėtų okupacijai, Lietuvoje kilo stiprus tautos pasipriešinimas pavergejams. Tūkstančiai Lietuvos sūnų ir dukterų jautė pareigą ginklu ginti savo tévynę nuo okupanto ir ištikimai šią pareigą vykdė. Dėl Lietuvos laisvės ir nepriklausomybės partizanai aukojo savo profesijas, gimtųjų namų šilumą, gyvenimus, savo gyvybes.

Stichiškai kilęs pasipriešinimas greitai formavosi į teritoriniu principu pagrįstą karinę struktūrą. Kūrėsi apygardos, jose veikė rinktinės, būriai, kariniai štabai. Iš apygardų formavosi sritys.

Pietų Lietuvoje veikė Dainavos apygarda. Ji apėmė daubartinių Alytaus, Lazdijų ir Varėnos rajonų bei dalies be-sirbojančių Marijampolės, Prienų, Trakų ir Šalčininkų

rajonų teritorijas.

Lietuvos partizanų vadas generolas Adolfas Ramanauskas-Vanagas Pietų Lietuvoje perėjo visą partizaninio karo kelią nuo būrio vado Dzūkijoje iki aukščiausios Lietuvos partizanų vadovybės.

Ši pavasarį sukanka 65 metai nuo svarbaus Dainavos apygardoje įvykio – Dainavos apygardos partizanų vadų saskrydžio. Esu išsaugojuusi nemazai tévelio archyvinių dokumentų, autentiškų atsiminimų, kuriuose atispindi saskrydyje dalyvavusių asmenybų biografijų fragmentai, posėdžių aplinkybės, nutarimai. Pagerbdama saskrydyje dalyvavusių vadų atminimą, noriu pasidalinti su skaitytojais išlikusių dokumentų liudijimais ir savo minnimis apie šį įvykį.

Dainavos partizanų apy-

gardos vadų saskrydis buvo sušauktas 1947 metų balandžio 22–24 dienomis Punios šile Alytaus rajone. Laikas saskrydžiui buvo kruopščiai parinktas – jis vyko nutirpus sniegui, šiltesniuoju metų laiku, kai buvo galima vykti per mišką nepaliekan pėdsakų.

Tuo metu A. Ramanauskas-Vanagas buvo Dainavos apygardos vado pavaduotojas ir Merkio rinktinės vadas. Saskrydži sušaukė tuometinis Dainavos apygardos vadas kpt. Dominykas Jėčys-Ąžuolis.

Štai kaip A. Ramanauskas-Vanagas prisimena gautą žinią apie saskrydį ir po to vykusį pasirengimą: „Kai susikau Žaibą, jis man įteikė paketą nuo Ąžuolio, ant kurio viršaus buvo pažymėta: „Labai skubu!“

(keliamas į 4 psl.)

Paminėjome trėmimų metines

Tarptautinė komisija nacių ir sovietinio okupacinių režimų nusikaltimams Lietuvoje įvertinti kartu su Europos Parlamento nariais bei UNITAS fondu išplatino informaciją apie inicijuojamą 1949 metų kovo 25–28 dienomis vykusių trėmimo operacijos, pavadintos „Bangų mūša“, paminėjimą. Šios operacijos metu iš Lietuvos buvo ištremta daugiau nei 30 tūkstančių Lietuvos gyventojų, kurių daugumą sudarė moterys ir vaikai.

Atsiliepdami į kvietimą Kuršėnų miesto bei rajono mokyklų mokytojai kartu su Kuršėnų filialo buvusiais tremtiniais ir politiniais kalinių organizavo renginius šiai datai paminėti.

Kovo 23 dieną Kuršėnuose, Šiaulių rajono švietimo centre, įvyko susitikimas su Lietuvos Respublikos Seimo

druomenės nariais, buvusiais tremtiniais ir Šiaulių rajono TS-LKD skyriaus nariais.

LR Seimo narys bendruomenę supažindino su šiuo metu aktualiomis visai Lietuvai politinėmis aktualijomis. Susirinkusieji kėlė problemas dėl žlugusio „Snoro“ banko laikytų indelių grąžinimo, klausė, kokia bus tolimesnė atleistų FNTT pareigūnų atėitis, aptarė kitus jiems aktualių klausimus.

Seimo narys pristatė savo naujai išleistą knygą „Teroras 1940–1958 metai“. Jis accentavo, kad rašant šią knygą remtasi Lietuvoje ir Rusijoje rastais archyviniais dokumentais, liudytojų prisiminimais. Dalis nuotraukų panaudota iš Lietuvos centrinio archyvo bei Rusijos Federacijos valstybinio archyvo bei Rusijos valstybinio karo archyvo.

LPKTS Kuršėnų filialo pirmininkė Anicetas Grikšienės iniciatyva buvo surengtas susitikimas su LR Seimo nariu dr. Arvydu Anušausku

nariu, Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto pirmmininku dr. Arvydu Anušausku. Susitikime dalyvavo Paventcių, Kužių vidurinių mokyklų bei Daugėlių ir Stasio Anglickio pagrindinių mokyklų mokiniai ir mokytojai.

Seimo narys mokinius supažindino su 1949-ųjų kovo 25–28 dienomis vykdytais masiniais trėmimais iš Estijos, Latvijos ir Lietuvos, kaip liūdniausiai įvykiai Baltijos šalių istorijoje. Mokiniai susidomėjė klausėsi pasakojimo, kėlė klausimus, domėjos iktinėliais istoriniai faktai.

Renginio metu pagerbtį buvę 1949-ųjų metų trėmimo tremtiniai. Jiems buvo įteiktos knygos „Laiko atodangos“.

Pabendravę, išsakę savo problemas, pasidžiaugė vieni kita is susitikimo visi patraukė į Kuršėnų Šv. Jono Krikštytojo bažnyčią, kur buvo aukojamos šv. Mišios už tremtinius, žuvusius ir negrižusius iš tremties.

(keliamas į 7 psl.)

LPKTS valdybos ir tarybos posėdžiai

Balandžio 14 dieną Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos buveinėje įvyko LPKTS valdybos ir tarybos posėdžiai.

Valdybos posėdyje organizacinis reikalas aptarė LPKTS pirmininkas dr. Povilas Jakučionis. Jis pasiūlė artimiausiam valdybos posėdžyje svarstyti kai kurių LPKTS filialų darbą – nedalyvaujančių LPKTS veikloje, net neatsiunčiančių duomenų

tros problemos, išklausyti pa- siūlymai, duotos užduotys. Apžiūrėjus LPKTS patalpas akivaizdu, kad reikia nedideliu remonto. Susitikta su nuomininkais.

Jis informavo, kad susitar- ta susitiki su Kauno miesto meru. Su europarlamentare R. Morkūnaite kalbėta dėl LPKTS internetinio tinklapiai atnaujinimo. Valdybos pirmininkas įpareigojo valdybos narius Juozą Stanėnį ir

LPKTS tarybos pirmininkas dr. Gvidas Rutkauskas, LPKTS valdybos pirmininkas Edvardas Strončikas ir LPKTS pirmininkas dr. Povilas Jakučionis

apie savo darbą, neatvykusių į LPKTS suvažiavimą.

Povilas Jakučionis pasiūlė kuo skubiau buveinėje parangi LPKTS veiklos ekspoziciją, nebelaukti, kol atsiras savanorių, kurie užsiimt LPKTS muziejaus steigimu. LPKTS pirmininkas paragino išsiaiškinti, kas turėtų rūpintis Kauno Rezistencijos ir tremties muziejaus šildymu dujomis – ar savivaldybė, ar LPKTS, patarė susitikti su Kauno miesto meru aptarti ši klausimą. P. Jakučionis apgailestavo, kad Rezistencijos ir tremties muziejų klau- simus sprendžianti darbo grupė, – liko paskutinis šios grupės posėdis, – lauktu rezulta- tu nedavė.

Gavome Europos Parla- mento narės Radvilės Mor- kūnaitės pasiūlymą, kad Re- zistencijos ir tremties muzie- jai rašytų programas Kultūros ministerijai – taip galėtų gau- ti lėšų eksposicijoms atnau- jinti ar naujoms sukurti. Siū- loma skaitmeninti ekspona- tus – galėtų padėti Naciona- linės Martyno Mažvydo bili- tekos specialistai.

LPKTS valdybos pirmininkas Edvardas Strončikas aptarė valdybos darbą. Jis pa- pasakojo, kad nesenai įvyko LPKTS darbuotojų, kartu ir „Tremtinio“ redakcijos dar- buotojų, susirinkimas – aptar-

Petra Musteikį sukurti tinklapio viziją.

LPKTS valdyba patvirtino LPKTS darbuotojų etatus. Iki šiol korektorės pareigas ėjusi Rasa Duobaitė-Bumbuliene perversta į vadybininkės pareigas.

Kitą LPKTS valdybos posėdį numatyta surengti gegužės 5 dieną.

* * *

LPKTS tarybos posėdyje suvažiavime patvirtinta LPKTS taryba rinko tarybos pirmininką. Iš trijų kandida- tų: Birutės Kažemėkaitės, Gvido Rutkausko ir Juozo Savicko, ryškiai balsų persvara išrinktas dr. Gvidas Rutkauskas. Tarybos pirmininko pavaduotojais jis pasirinko Birutę Kažemėkaitę ir Juozą Savicką.

LPKTS Revizijos komisi- jos pirmininku išrinktas Vaclovas Spraunis, Etikos ir procedūrų – Irena Jan- ūauskienė.

LPKTS tarybos posėdyje gimtadienio proga buvo pa- sveikinta LPKTS valdybos pirmininko pavaduotoja Jūratė Elžbieta Marcinkevičienė. Jai įteiktos Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos, Ministro pirmininko Andriaus Kubiliaus ir krašto apsaugos ministrės Rasos Juknevičienės padėkos. Bu- vusių Laptevų jūros tremtinę

J. Marcinkevičienę pasveikino „Lapteviečių“ brolijos pirmininkas Jonas Markauskas. Pasveikinti ir kiti LPKTS tarybos nariai – jubiliatai: 80-ajį jubilieju nesenai minėjė Povilas Jakučionis ir Mindaugas Babonas, 75-ajį gimtadienį švenčiantys Stasė Janušonienė ir Jonas Lukys, 55-ajį – Vera Macienė. Jiems įteiktos LPKTS padėkos.

Tarybos posėdyje LPKTS pirmininkas Povilas Jakučionis aptarė organizacinus klausimus, valdybos pirmininkas Edvardas Strončikas – valdybos darbą.

Aktualiomis politinėmis temomis kalbėjo TS-LKD vykdomasis sekretorius Raimundas Alekna, Seimo narė Vincē Vaidevutė Margiūniene.

Tarybos nariai informuo- ti apie artimiausius LPKTS renginius. LPKTS jaunesnių kartos komiteto narė Dalia Maciukevičienė papasakojo apie gegužės 19 dieną Raudondvarje vyksiantį IX Jaunesnių kartos sąskrydį, Partizanų pagerbimo, ka- riuomenės ir visuomenės šventę, skirtą Laisvės kovo- tojams – buvusiems aviato- riams ir 1952-ųjų metų trėmimams atminti (išsamią programą spaudsinsime kitame numeryje). LPKTS Ukmergės filialo pirmininkas Albinas Zailskas informavo, kad pasirengimas dainų ir poezi- jos šventei „Leiskit į Tévynę“, įvyksiančiai birželio 16 dieną Ukmergėje, vyksta sklan- dziai. LPKTS Šiaulių apskri- ties koordinatorius Algirdas Šapoka pristatė birželio 2 die- ną rengiamo žygio Priskėli- mo apygardos partizanų ta- kais programą. Rasa Duobai- tė-Bumbulienė aptarė pasi- rengimą sąskrydžiu „Su Lie- tuva širdy“, įvyksiančiam rugpjūčio 4 dieną Ariogaloje.

LPKTS Šakių filialo pir- mininkas Vilhelm Haase pa- sidžiaugė būsimu LPKTS ir LPKTB Šakių filialų susi- jungimui: „Visos šventės vyksta kartu, norime būti kartu, jungtis į vieną organizaciją“. Siu pavyzdžiu ragino pa- sekti LPKTS valdybos pirmininkas Edvardas Strončikas. Jis pasakojo nesenai kalbėjėsi su LPKTB pirmininku J. Puodžiumi. Bendrija palankiai vertina jungimą, bet tai tu- rėtų vykti ne „iš viršaus“, patys žmonės turi norėti veikti kartu, iniciatyvos turėtų im- tis filialų vadovai.

Jolita NAVICKIENĖ
Autorės nuotrauka

Naujausios aktualijos iš Visuomeninės tarybos

Balandžio 17 dieną vyko Visuomeninės tarybos, vie- niančios buvusių politinių kalinių, tremtinių ir Laisvės kovų dalyvių organizacijas, posėdis.

Pirmiausia buvo aptarta prasidėjusios Seimo pavasa- rio sesijos darbų programa, atkreiptas dėmesys į beveik kelias dešimtis buvusiems politiniams kaliniams ir tremtiniams aktualią išta- tymo projektą, suformuluota jų atžvilgiu Visuome- ninės tarybos pozicija. Taip pat buvo pasidalinta informacija kitais aktua- liais klausimais.

Lietuvos laisvės kovo- tojų sąjungos (LLKS) atstovas Laimas Dieninis supažindino su padėtimi dėl monumento visų kartų kovojojams už Lietuvos laisvę pagerbti, numatyta statyti Lukiškių aikštėje, Vilniuje. Kovo 31 dieną Vilniuje vykusiame LLKS suvažiavime šiuo klausimu buvo daug diskutuota, savo nuo- mones išsakė Europos Parla- mento narys prof. Vytautas Landsbergis ir kultūros mi- nistras Arūnas Gelūnas. Dar visai nesenai savo neigiamą poziūrį į Lukiškių aikštės memorialo meninės dalies konkurso organizavimą viešai reiškės kultūros ministras dabar yra visiškai pakeitęs sa- vo poziciją.

Kaip rašoma LLKS kovo 31 dienos suvažiavimo rezoliucijoje, „LLKS narius ir ré- méjus labai nudžugino kultūros ministro A. Gelūno daly- lavimas visuotiniame susi- rinkime ir jo tvirta nuostata,

kad konkursas nedelsiant bus paskelbtas ir nugalėto- jas bus žinomas iki 2012 metų liepos mėnesio. Sveikintina, kad kartu konkurso organizavime dalyvaus Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras. LLKS visuotinis susirinkimas mano, kad organizuo- jant konkursą bus laikoma- si LRV vadovaujamos komisijos patvirtintų principi- nių nuostatų, kad į konkur- so komisiją bus pakvesti deleguoti atstovai“.

Be kita ko rezoliucijoje pabrėžiama, kad LLKS suvažiavimas taip pat pritarta Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos XIX suvažiavi- mo rezoliucijai „Dėl istorinės atminties išsaugojimo“ ir

kreipimuisi „Dėl paminklo visų laikų Laisvės kovotojams pagerbti statybos“.

L.Dieninis informavo Vi- suomeninę tarybą, kad Vil- niaus miesto meras Artūras Zuokas taip pat tvirtina no- rintis kuo greičiau surengti Lukiškių aikštės memorialo meninės dalies konkursą, siūlo įvairių lanksčių variantų, kaip jų atlikti kuo greičiau, kad iki rugpjūčio mėnesio būtų galiausiai išrinktas vi- siems tinkantis monumento projektas. Šios savaitės antroje pusėje dėl tų pačių klau- simų pasitarimą Kultūros ministerijoje organizuoja ir A.Gelūnas.

Zinoma, tai dar nereiškia, kad valstybės biudžete leng- vai atsirastų „atliekančių“ ke- liasdešimt milijonų Lukiškių aikštės sutvarkymui ir mo- numento pastatymui, tačiau ledai lyg ir vėl pajudėjo. Ti- kėkimės, kad tai nėra vien laikinas atsilimas oficialios parlamentinių rinkimų kam- panijos laikotarpiu ir kad iš- rinkus naują Seimą Lukiškių aikštėje vėl neįsivyras le- dynmetis.

Visuomeninės tarybos posėdžio metu LPKTS pirmininkas P.Jakučionis trumpai informavo, kad prie Vyriausybės suformuota nauja 20 narių darbo grupė ar komisi- ja, vadovaujama Teresės Bi- rutės Burauskaitės, besirūpi- nanti okupacinių žalos atlygi- nimo politikai bei veiksmų planui sukurti. Šis naujas da- riny Vyriausybei savo pasiū- lymus turi pateikti birželio mėnesį.

Laptevų jūros tremtinių brolijos „Lapteviečiai“ pirmininkas Jonas Markauskas Visuomeninę tarybą infor- mavo, kad šiaisiai metais minė- simė Dalios Grinkevičiutės (1927–1987) 85-ąsias gimi- mo ir 25-ąsias mirties meti- nes. Ši 1941 metų tremtinė ir politinė kalinė jaunesnėms kartoms geriausiai žinoma, kaip tremties prisiminimų „Lietuviai prie Laptevų jū- ros“ autorė. Visuomeninė taryba pritarė siūlymui aukščiau minimų sukačių proga kreiptis į Kauno mie- sto savivaldybę su prašymu įamžinti jos atminimą, D. Grinkevičiutės vardu pa- vadinant Kaune gatvę, skve- rą arba aikštę.

„Tremtinio“ inf.

LPKTS ir LPKTB – ar šventes švęsime kartu

Visuomeninė organizacija Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių bendrija (LPKTB) jungia sugrįželius iš GULAGO ir Sibiro tremties. Šios organizacijos ataskaitinis suvažiavimas, vykęs balandžio 14 dieną Vilniuje, pratekęs bendrijos vadovo dr. Jono Puodžiaus kadenciją. Pasikalbėjus su vienu kitu likimo broliu killo klausimas, į kurį atsakymo neišgirdau nei aš, nei kiti mano kalbinti bendralikimiai.

„Perestroikos“ vėjai ir komunizmo bankrotas

Rytuose papūtus „perestroikos“ vėjams, bankrutavo pseudomokslinė komunizmo utopija ir dėsningai subėjo melu ir prievara sumontuota bolševizmo imperija. Sovietijoje puše amžiaus buvo stropiai slepiama 1939 metais Stalino ir Hitlerio suplanuotos agresijos istorija, būtent susitarimas pradėti Antrajį pasaulinį karą, sutartinai užpuolant ir nukariaujant Lenkiją bei pasidalijant jos valdomas žemes.

Tuo pačiu suokalbiu buvo nulemtas ir Baltijos šalių: Lietuvos, Latvijos ir Estijos, likimas. Pastarasių neprilausomas valstybes Kremlis siekė susigrąžinti, kaip buvusios rusų imperijos dalį. 1940 metų birželį Kremlis paskelbė ultimatumus ir okupavo visas tris minėtas Baltijos šalis. Tik vieninteliai suomiai, nepaklusę Kremliaus ultimatumui, ginklu atremė raudonąją agresorių ir apgynė savo šalies neprilausomybę. Tiek rusų raudonasis, tiek ir vokiečių rudas totalitariniai pseudosocialistiniai režimai vykdė genocido politiką okupuotose šalyse.

Pasipriešinimas okupantui rėmėsi tautos valia

Pasibaigus Antrajam pasauliniam karui, Kremliaus spaudžiami Vakarai jau nebeišdriso laikytis Atlanto Chartijoje skelbtų pažadų – leisti pavergtoms tautoms atkurti valstybingumą. Tokiu būdu Baltijos šalys ilgiems dešimtmečiams liko kaip tariamai teisėtas sovietų grobis.

Ziauri sovietinio okupanto vykdoma genocido politika neužgesino lietuvių tautos siekio atkurti valstybingumą. Tai akivaizdžiai liudija visą dešimtmetį trukusi Lietuvos laisvės kovos sajūdžio ginkluota kova, kurią rėmė dar nesukolchozintas Lietuvos kaimas ir niekada neužgesęs pilietinis pasipriešinimas iki pat 1990 metų kovo 11-osios. Prasidėjus Atgimimui sovietinio okupanto represijas patyrė žmonės noriai ir sudidele viltimi dalyvavo Lietuvos Sąjūdžio veikloje, pagrįstai tikėdamiesi, kad svarbiausias Lietuvos Sąjūdžio programinis siekis – atkurti Lietuvos valstybingumą – bus įgyvendintas.

Politinių kalinių ir tremtinių organizacija

Okupanto represijas patyrė piliečiai, sugrįžę iš GULAGO ir Sibiro tremties, susibūré į visuomeninę Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungą (LPKTS), kuri ryžtingai rėmė Lietuvos Sąjūdžio pastangas nusimesti okupacijos jungą ir atkurti Lietuvos valstybingumą. Darniomis pažadintos pilietinės visuomenės pastangomis taip ir įvyko. Šis virsmas viam pasauliui parodė lietuvių tautos valią ir įspūdingą istorinę pergalę, pasiekę išmintinga politika ir taikiomis pastangomis.

Teko girdėti, kad tuometiniams LPKTS vadovams atrodė, o gal buvo iš šalies patarta, kad būtų naudinga pakeisti organizacijos statusą iš visuomeninio į politinį. Matyt, buvo tikėtasi, kad LPKTS, tapusi partija, veiks kaip įtakinga politinė jėga ir Seime pastebimai padaugės jos atstovų. Deja, tai nepasiteisino ir negalėjo pasiteisinti.

LPKTS, kaip visuomeninės organizacijos statusas, netrukdė piliečiams, patyrusiems sovietinio okupanto represijas ir po Kovo 11-osios tapusiems įvairių atskirkusuolių politinių partijų nariais, išsaugoti ir politinių kalinių bei tremtinių statusą. Tačiau tuo pačiu metu būti dviejų politinių organizacijų nariu nebuvo įmanoma. Be to, toli gražu ne visi LPKTS narai norėjo sutikti su priesta naryste politinėje organizacijoje.

Ką ir kartu privalome išsaugoti?

LPKTS statuso pakeitimas išprovokavo pagrįstą atsaką: LPKTS narai, nesutikusieji su jiems primetama partine naryste, susibūré į visuomeninę organizaciją – Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių bendriją. O po istorinės Kovo 11-osios, atskirkė tradicinės politinės partijos ir atsirado naujų dar negirdėtų. Jų gerokai daugiau nei keturios dešimtys. Vienas šnekus bendralikimis taip samprotavo apie JAV demokratiją: „Amerikiečių visuomenė tenkina tik dvi nuo seno vyraujančios politinės jėgos: demokratai ir respublikonai, o mūsų Lietuvoje politinių partijų daugiau nei keturios dešimtys. Tai gal Lietuvoje dvidešimt kartų daugiau demokratijos negu ten – už Atlanto?“ Tai išgirdė sukikenos visi aplink stovėjusieji, o rišlaus atsako nepasigirdo.

Tačiau buvo pasamprotauta dėl LPKTS sąjungos ir bendrijos galimos ateities. Juk ir vienos, ir kitos organizacijos narai patyrė to paties okupanto tokias pačias čekistų represijas, dirbo vergų darbą tuose pačiuose lageriuose ir tame pačiame Sibire, tad ar ne protinėjau būtų išlikusiems ešelonų broliams ir sesėms gyvenimo sauželydyje kartu švęsti šventes, kartu minėti svarbias istorines datas, įvykius ir pasidžiaugti tuo, ką turime, ką privalome išsaugoti?

Edmundas SIMANAITIS

Naujos knygos

„Teroras 1940–1958 metais“ – tautos tragedijos istorija

Neseniai išleista ir visuomenei priplatyta politiko, istoriko dr. Arvydo Anušausko knyga „Teroras 1940–1958 m.“ Remdamasis Lietuvos ir Rusijos archyvų dokumentais, šioje knygoje autorius visuomenei primeina apie 1940–1958 metais vykdytą terorą, baisius nusikaltimus žmoniškumui, kai kas trečias suaugęs lietuvis tapo sovietinio teroro auka – buvo trumpam ar ilgam įkalintas, ištremtas ar nužudytas. „Tautos tragedijos istoriją vėl, be jokio pagrindo, prisidengus demokratijos suteiktomis laisvėmis, mėginama iškraipyti. Taip siekiama paneigtį okupacijos padarytą žalą Lietuvos valstybei ir jos piliečiams“, – sako knygos autorius A. Anušauskas.

Ši knyga – dar vienas svarbus istorinės atminties išsaugojimui reikalingas darbas, padėsiantis jaunajai kartai, nemačiusių ir nepatyrusiai sovietmečio teroro, geriau suprasti Lietuvos praeitį.

Lietuvos istorijos instituto direktorius Rimantas Miknys apie A. Anušausko knygą atsiliepia šiai žodžiai: „Iš šios knygos pratarmės skaitytojui gali kilti klausimas: koks šios knygos santykis su ta pirmąja – „Lietuvių tautos sovietinis naikinimas 1940–1958 m.“, išleista dar prieš penkiolika metų? Ar tai pastarosios papildymas, remiantis nauja istoriografinia, naujas memuariniais bei archyviniais dokumentais, ar tai naujas tyrimas? Atsakymą, matyt, kiekvienas skaitytojas formuluos pats ir, ką gero, nevienodą.

Aš, dar visiškai „neatvėsęs“ nuo ką tik perskaityto teksto, matau savarankišką tyrimą. Jame, išlaikant pirmojo tyrimo aukštą akademinių lygi, integruiant to tyrimo faktografinę, statistinę medžiagą, ją papildant, tikslinant nauja, įvedant žymiai turtingesnį vizualumą, formuojančias naujas 1940–1958 m. lietuvių tautos būties naratyvas. Lietuvių tautos sovietinio naikinimo naratyvas joje keičiamas į teroro prieš lietuvių tautą naratyvą. Perskaičius knygą tampa aišku, kad

tai ne „stipresnio“ – „teroras“, ar „silpniesnio“ – „naikinimas“ terminų naudojimo atvejis, o kito objekto ir naujų prasmų bei daug platesnės skėles vertinimų aiškinimasis. Tiesa, pats autorius niekur to nepasako... Galbūt jam įtaką daro tam tikras „akademinių“ savisaugos instinktas, vengiant sulaukti priekaištų dėl politikavimo? Jeigu taip, tai pats knygos tekstas aniliotų tokius priekaištus. Klausimų kėlimas, jų analizė, teiginių argumentacija, kritinis požiūris į šaltinius, statistinę medžiagą (MGB, MVD, KGB ir kt.), argumentuotos naujos įžvalgos, apibendrinančios ne baigtinės, o naują tyrinėjimų kryptį fiksuojančios išvados – tai pagrindiniai kontrargumentai jiems. Ko iš akademinių pusės pasigedau, tai tam tikros diskusijos istoriografija, o su kai kuria net stengiamasi švelniai prasilenkti nepamint (pvz.: Pocius M., „Nematoma mėnulio pusė...“ ir pan.). Bet ir čia įžiūrėčiau „nesąmoningą veiksmą“ – taip siekiama neblaškyti skaitytojo dėmesio. Ir tai pateisinama, nes knyga nėra vien tik akademinis tyrimas, bet ir „istorinio faktu, reiškinio žinių“ reikšmės mums ir apie mus sakymas.

Taigi ši knyga pildo ir istorinės atminties, ir atminties kultūros formavimo funkciją. O tai reiškia, kad ji gali tapti ir istorinės politikos įrankiu. Labai svariu dėl jau paminėtų kokybių bei dėl diplomatiško autoriaus savo tyrimo objekto susiejimo su liūdną konkretių genocido ar karo nusikaltimų bei nusikaltimų žmoniškumui pasauline nūdienos aktualija. Manau, kad dėl to knyga reikytų versti ir į anglų kalbą.

Tadsveikinu Autorių ir Knygos leidėjus su akademikai bei visuomeniskai politiškai reikšmingu leidiniu.“

„Tremtinio“ skaitytojams primeiname, kad A. Anušausko knygą „Teroras 1940–1958 m.“, kaip ir daugelį kitų rezistencijos ir tremties tematika galima išsigyti LPKTS knygynėlyje, Laisvės al. 39, Kaune.

„Tremtinio“ inf.

Sutinkant savaitraščio „Tremtinys“ 1000-ąjį numerį

Liko keletas savaičių, kai LPKTS savaitraščio „Tremtinys“ skaitytojai į rankas paims šio laikraščio 1000-ąjį numerį. Tai ne eilinis įvykis ne tik Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungai, išlaikiusi savo savaitraščio, 2008 metais atšventusio leidybos dvidešimtmetį, leidybą, bet ir Lietuvos periodinių leidinių istorijoje, kada daugelis panašių leidinių nesugebėjo išsilaikyti. Dauguma „Tremtinio“ straipsnių turi istorinę išliekamą vertę ateinančioms kartoms, istorijos tyrinėtojams. Jame skelbiami

Laisvės kovų, įkalinimo ir tremties liudininkų prisiminimai iš sovietinės okupacijos laikotarpio lieka jamžinti ateiciai. Lotynų kalboje yra žinomas posakis: „Verba volant, scripta manent“ – „Žodis nuskrenda, kas parašyta – išlieka“. Darnus savaitraščio „Tremtinys“ redakcijos koletyvas atliekā svarbū ir reikalingą mūsų visuomenėi patriotinio auklėjimo darbą. Galima nuogastauti tik dėl mažėjančio 3 tūkstančių egzempliorių laikraščio tiražo, bet tai visų periodinių leidinių problema.

(keliamas į 5 psl.)

Dainavos apygardos partizanų vadų saskrydžio 65-osioms metinėms

(atkelta iš 1 psl.)

Perskaitės atitinkamą raštą, sužinojau, kad balandžio 23 dieną Punios šile šaukiamas Dainavos apygardos vadų saskrydis. Panašaus turinio raštą jau buvo gaves ir Žaičius. Kiti iš Ažuolio gautieji raštai buvo įvairiai tarnybiinis klausimais.

(...) Aš su Žaičiu nustačiau susitikimo datą ir vietą. (...) Jame dalyvauti pasiūliau ir Rugiui, o per jį ir Šarūnui.

Iš susitikimo su Jūrininku grįžau savo vadavietėn tinkamiai pasiruošti būsimam saskrydžiui. (...)

Vadavietėje su Jūrininku pasigaminome atitinkamas klišės ir savo darbo tušo. (...) Išleidome eilinį „Mylék Tévynę“ numerį, kurio tam tikrą egzempliorių skaičių numaciau pasiimti saskrydin. Prišpausdinome daug atsišaukimų.... (...)

Reikėjo pagalvoti ir pasiruošti tiems posėdžių darbotvarkės punktams, kuriuos savime buvo galima nujausti. Savo laiku Ažuoliui buvau pristatęs kai kuriuos partizanus pakelti laipsniu bei pažymėti Narsumo ir Uolumo juostelėmis, pagal A apygardoje veikusius atitinkamus nuostatus, tačiau Ažuolis viša tai atmetė ir pareiškė, kad, jo nuomone, tokius klausimus derės svarstyti tik nepriklausomybė atgavus.

Šiuo atžvilgiu aš buvau kitokios nuomonės ir galvojau, kad nepakanka drausmė palaikti įvairios rūšies bausmėmis, bet taip pat turi būti įvairios skatinamosios priemonės, tarp jų partizanų pažymėjimas ir pakėlimas laipsniu. Žinojau, kad taip manė ir Kazimieraitis, Litas bei visi kiti vadai, išskyrus Ažuolį. Teisingiau tariant, aš iki tol nepažinai partizanų vado, kuris būtų buvęs priešingas partizanų apdovanojimui. Dėl tos priežasties nusprenādžiau, kad į kelionę pasiimti partizanų apdovanojimo ir pakėlimo laipsniu nuostatus ir jau paruoštus dokumentus atitinkamam pristatyti. Jūrininkas paruošė ženkli pavyzdžius ir reikiamus piešinius. Galvojau pasiūlyti posėdžių darbotvarkėn įtraukti partizano ženklo, uniformos ir užimamų pareigų žymėjimo suvenodinimo klausimus. Tam tikslui pagaminome brėžinius ir pavyzdžius. Vienu žodžiu, paruošiamojo darbo buvo pakankamai“ (A. Ramanauskas-Vanagas „Daugel krito sūnū“, Vilnius, 1999. P. 390–392).

A. Ramanauskas-Vanagas atsiminimuose raše, kad kelionė į Punios šilą truko ne

vieną parą. Pirmiausia jis ir jo pavaduotojas Albertas Perminas-Jūrininkas, kaip Merkio rinktinės atstovai susitiko su šios rinktinės 3-io bataliono vado pavaduotoju Jonu Jakubavičiumi-Rugiu. Kartu jie iškeliau Dzūkų rinktinės Geležinio vilko grupės vado Vaclovo Voverio-Žaibo vadavietės link. Grupės vadas juos pasitiko sutartoje vietoje ir suteikė nakvynę savo bunkeryje Kalesnikų miške. Iš čia kartu keliau ir Dzūkų rinktinės Geležinio vilko grupės štabo viršininkas Lionginas Baluukevičius-Dzūkas.

Rašoma, kad keliaujant toliau, reikėjo persikelti per Nemuną. Atsiminimuose pažymima, kad plaukti per Nemuną visada buvo ypač rizikinga, kadangi okupantai prie valčių dažnai rengdavo pasašas – čia jiems būdavo lengva gerai pasislėpti ir netikėtai apšaudyti arti priplaukusius partizanus. Laimei, ši kartą partizanams pavyko pasiekti kitą krantą be susidūrimo su priešu ir susitiki iš anksto numatytoje vietoje su kungiakščio Margio grupės vadu Vytautu Subačiumi-Klevu ir apygardos štabo ryšių skyriaus viršininku Antanu Macevičiumi-Linu, kurie gyveno apygardos vadu kpt. D. Jėčiu-Ažuoliu viename bunkseryje. V. Subačius-Klevas ir A. Macevičius-Linas turėjo

palydėti atvykusius partizanus į nakvynės vietą. „Éjome pro girininkiją, kurioje kadais buvau apsistojęs kertant mišką – atlikdamas su seminaristais miško ruošos prievolę. Kokia skirtinga mano padėtis, pagalvojau, palyginus su anuometine. Tuomet čia dažnai grojau seminaristams armonika – gyvenimas buvo nerūpestingas, o dabar pro tą pačią vietą tenka slinkti atsargiai, su paruoštu rankose ginklu.“ – užraše savo mintis A. Ramanauskas-Vanagas. (P. 397)

Pernakvojė partizano Jono Gurčiaus-Komendantą bunkeryje A. Ramanauskas-Vanagai ir Dzūkų rinktinės Geležinio vilko grupės vadas V. Voveris-Žaibas Kungiakščio Margio grupės vado V. Subačiaus-Klevu buvo nuvesti į kpt. D. Jėčio-Ažuolio vadavietę.

Šis bunkeris buvo įrengtas labai sumaniai ir yra vienas didžiausių žinomų bunkerų Lietuvoje. Minėtuose partizanų vado A. Ramanauskas-Vanago prisiminimuose yra išsamus vadavietės aprašymas: „Pražygiam vėl keli kvartalus ir pasiekėme kažkokį gilių griovį, kurio dugnu pamažu tekėjo vos pėdas ga-

lintis apsemti švarus šaltinių vanduo. Iš atokiau mums parodė krantą, kurio apačioje buvo įrengta pati slėptuvė. Maskavimas buvo labai geras ir akimis nebuvu galima nustatyti, kurioje vietoje yra slėptuvė ir durelės. Pagaliau Klevas sustojo, praskleidė mažutes eglaitės šakas, paverčė samanų kuokšteli ir, paėmęs už grandinės, atidare 45 laipsnių kampu įtaisytas durelės. (...) iš vidaus mane perspėjo, kad teks iš pradžių liesti aukštyn ir žiūrėti, kur dugne prikaltos atramos, nes už jų teks kabintis kojomis ir rankomis. Palypėjus keturpėčia, jau matėsi šviesa, kuri skrido iš slėptuvės, nes antrosios durelės buvo atidarytos. Kai nuropojau keli žingsnius pritūpęs, patekau pačion slėptuvėn. Ten ja buvo galimastoti kiek palenkta galva. (...)

Man buvo smulkiau aprodyta visa slėptuvė, kurioje buvo įvairūs reikmenys spaudai gaminti. Gultai buvo sumanai paskirstyti į dvi dalis. Vieini buvo darbo kambaryste, kiti virtuvėje, kuri buvo lyg ir atskirta pussieniu. Dar kiek aukštiau į krantą buvo mažas kambarėlis, skirtas maisto sandeliui. Vienu žodžiu, slėptuvė buvo didžiulė ir labai patogidarbui. Vėliau dar parodė, kad slėptuvės viršuje vietoj kambarėlio buvo įtaisytas aukštasis tuščiavidurės drebulės kamienas. Bendrame fone jis nekrito į akis“ (P. 399-401).

Išlikiusiuose istoriniuose dokumentuose yra pažymėta, kad patys posėdžiai vyko bunkeryje, kuris buvo įrengtas lygumoje, atokiau nuo Dainavos apygardos vadovo kpt. D. Jėčio-Ažuolio vadavietės. Slėptuvė dėl jos dydžio partizanai vadino „Šaulių sale“. Šiame bunkeryje buvo gana daug vienos – galėjo tilpti apie trisdešimt žmonių. Beveik per visą slėptuvės ilgį stovėjo platus stalas, abiejose jopusėse buvo pritaisyti tvirti suolai, todėl esamomis sąlygomis tai buvo patogi vieta posėdžiams.

Saskrydyje dalyvavo šie partizanų vadai: Dainavos apygardos vadas kpt. Dominykas Jėčys-Ažuolis, Dainavos apygardos vadovo pavaduotojas, Merkio rinktinės vadas Adolfas Ramanauskas-Vanagai, apygardos štabo ryšių skyriaus viršininkai Antanas Macevičius-Linas ir Konstantinas Šimelevičius-Gandras, jau minėtos Merkio rinktinės vado pavaduotojas Albertas Perminas-Jūrininkas ir šios rinktinės 3-iojo bataliono vado pavaduotojas Jonas Jakubavičius-Rugys. (Bus daugiau)

Sveikiname

Garbingo 80-ojo jubiliejaus proga nuoširdžiai sveiki nu buvusius Krasnojarsko krašto tremtinius Reginę ir Albinę BENDŽIŪNUS.

Linkiu niekada neprarasti geros nuotaikos, išlikti tokiems pat energingiem, darbštiems, kūrybingiems ir sveikiems.

Tremties draugė Antanina Juodaitytė-Duobienė

Garbingo 80-ojo jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname Janiną GUREVIČIENĘ, gyvenančią Marijampolėje, Laisvės kovų dalyvę, buvusią Tauro apygardos ryšininkę, LLA karių ir rėmėjų sąjungos narę.

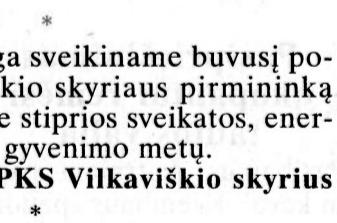
Linkime stiprios sveikatos, neblestančios energijos ir daug šviesių gyvenimo metų!

Lietuvos laisvės armijos karių ir rėmėjų sąjunga

75-ojo jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname buvusius Krasnojarsko kr. tremtinį Cesijų Vaclovą GRIGĄ. Linkime ilgų gyvenimo metų, artimųjų meilės ir draugų pagarbos, džiaugsmingų valandų, prasmingų dienų, sveikatos ir Dievo palaimos.

LPKTS Šilutės filialo valdyba, žmona, sesuo su šeima, giminės

Garbingo jubiliejaus proga sveikiname buvusį politinį kalinių, LPKS Vilkaviškio skyriaus pirmininką Vincą KAZLAUSKĄ. Linkime stiprios sveikatos, energijos, optimizmo ir daug ilę gyvenimo metų.

LPKS Vilkaviškio skyrius

Tegul sékmė lydës kiekvieną dieną,
Tegul darbai bus užbaigtai laiku,
Tegul kiekvieną naują žingsnį
Lydës palaiminimas artimų.

Gražaus 60-ojo jubiliejaus proga sveikiname Elvitą BUČINSKIENĘ. Linkime daug sveikatos ir Dievo palaimos.

LPKTS Jurbarko filialas

Padėka

Dėkojame paaukojusiems knygos „Tremties vaikai“ leidybai:

Vytautui ir Danutei Petraškom – 100 litų,

Andriejui Urbeliui – 100 litų,

Vaclovui Mockaičiui – 100 litų,

Kaziui Matulevičiui – 100 litų,

Elenai Palionienei – 100 litų,

Joanai Pečiūnaitei – 50 litų.

LPKTS valdybos pirmininkas Edvardas Strončikas

* * *

Medžiaga knygai „Tremties vaikai“ jau surinkta. Dėkojame už prisiminimus.

Norimas paaukoti lėšas prašome pervesti į Lietuvos politinį kalinių ir tremtinų sąjungos DNB banko sąskaitą Nr. LT86 4010 0425 0156 6754, taip pat galima aukoti LPKTS buhalterijoje, Laisvės al. 39, Kaune.

Tremties vaikai

Tremtinių vaikai – šiaurės Urale gelbēti našlaičiai

Apie 1946 metų lapkričio 12 dieną našlaičiais tapusių tremtinių vaikų parvežimą į Lietuvą iš Sverdlovsko ir Molotovo (dabartinės Permės) apylinkių ir Komių-Permės apygardos

1946 metų antroje pusėje buvo surengtos šešios oficialios našlaičiai tapusių tremtinių vaikų parvežimo į Lietuvą ekspedicijos. Apie šias ekspedicijas ir už jas atsakin-gus asmenis dar mažai žino-me. Vienos iš tokų ekspedi-cijų metu į šiaurės Uralą ir gretimus rajonus vaikų parvežti vyko pasižventėlė Ona Jakubėnaitė (1909–1990).

Ona Jakubėnaitė didelę savo gyvenimo dalį paskyrė jaunimo švietimo ir globos reikalams. Prieš karą ji dirbo Šiaulių mergaičių gimnazijoje kūno kultūros mokytoja, buvo aktyvi skautė. Pokario metais ji taip pat nenutolo nuo švietimo reikalų. Ona Jakubėnaitė rašė savo nebaigtuose prisiminimuose: "1946 metais gyvenau Kaune ir dirbau Švietimo skyriuje vaikų globos inspektore. Mano žinioje buvo penki vaikų namai. Sykį lydėdama Švietimo ministrui pareigūnų sužinojau, jog rūpinamas grąžinti ištremtuosius vaikus į Lietuvą ir šiai užduočiai atliliki reikalingi žmonės. Ar nesutikčiau būti tų vaikų palydove? Sutikau. Be to, turėjau ir savų sumetimų: į Altajų buvo ištremta ir mano sesuo su dukrelėmis. Deja, formalumai truko tiek ilgai, kad nesulaukusi jų galio, išvykau į Altajų ir tremtines parsivežiau.

Po kiek laiko, kai jau buvau įsidarbinusi Vilniaus pedagoginiame institute, mane pakvietė į Švietimo ministeriją ir pranešė, kad man siūlo ma parvežti vaikus iš Uralo vietovių. Taigi su LTSR AT Prezidiumo raštu-nurodymu atvežti devynis vaikus bei kitais dokumentais leidausi į kelionę" ("Dienovidas", 1998 m. balandžio 17–23 d., Nr. 16).

Regionan, į kurį vyko Ona Jakubėnaitė, tremtiniai buvo atgabenti neseniai – 1945 metų rugpjūčio–rugsėjo mėnesiais. Tai Komių-Permės nacionalinė apygarda (sostinė – Kudymkaras). Kita vieta – šiaurinė Sverdlovsko srities dalis (dabartinis Jekaterinburgas), į kurią tremtiniai iš Lietuvos buvo atgabentai 1946 metų vasarą–kovą, tai yra, vos prieš pusmetį iki Onos Jakubėnaitės atvykimo. Tuomet gyventa pačiais alkaniusiaiš pokario metais, kai maisto produktai ir kitos būtiniausios prekės buvo paskirsto-

mos pagal korteles. Apie sunkias tremtinių gyvenimo sąlygas akivaizdžiai byloja ir staiga atsiradės gausus našlaičių būrys.

Tremtiniai buvo išbarstyti gerokai vienas nuo kito nu tolusiuose regionuose, kuriuos skyrė pelkynai ir gūdūs miškai. Tarp atskirų vietovių nebuvu reguliaraus susiseiki mo, ypač Komių-Permės krašte. Šiaurės Urale tremtiniai atsidūrė buvusių Sosvos ir Garių lagerių pašonėje. Čia iš Lietuvos 1941 metais taip pat buvo atvežti ir įkalinti nuo šeimų atskirti vieno ešelonu vyrai, kurių dauguma tais pačiais metais ir mirė.

Onos Jakubėnaitės padėti apsunkino tai, kad tremtinių likimus tvarkė atskiri sudaravys nepavaldūs ir teritoriskai nutole NKVD (vėliau VRM) centriniai padaliniai Sverdlovsko ir Kudymkare. Taigi tremtiniai gyveno nuo tų centrų per šimtus kilometrų. Be to, už tremtinius atsakingi vietiniai komendantai nepatikliai žvelgė įvienišką smulkią moteriskę ir nelabai norėjo gilintis ir suprasti, ko jai čia reikia. Šalanti ir alkana Ona Jakubėnaitė blaškėsi tarp Sverdlovsko, Molotovo ir Kudymkaro apie 2 mėnesius.

Lietuvos centrinio valstybės archyvo Švietimo ministerijos byloje (f. 762, ap. 6, b. 236) yra du parvežtų vaikų sąrašai. Vienas sąrašas (dok. 35) su 31 vaiko pavarde, sudarytas Komių-Permės apygardoje ir patvirtintas 1946 metų lapkričio 8 dieną VRM pareigūnų ir Onos Jakubėnaitės parašu bei prierašu, kad vaikus priėmė. Antrame sąraše (dok. 39) ant atsitiktinių popieriaus skiaučių lietuvių ir rusų kalba surašytos 22 vaikų tremtinių iš Sverdlovsko srities Novoja Lialios apylinkių pavardės. Šiame sąraše, greičiausiai sudarytame pačios Onos Jakubėnaitės, nėra jokių parašų ir antspaudų. Vaikų pavardės abiejose sąrašuose skirtingos, taigi sąrašai nesidubliuoja. Pati Ona Jakubėnaitė teigė, kad į Lietuvą parvezė 22 vaikus. Tad kurio sąrašo vaikai iš tiesų buvo parvežti?

Prašyčiau atsiliepti parvežtuosius šios ekspedicijos metu arba ką nors žinančiuosis apie parvežimo aplinkybes. Kartu prikelsime iš užmaršties Onos Jakubėnaitės

žygdarbi. Apie tai informuoki te Rimvydą Racéną mob. tel. 8 680 92 504 arba el. paštu: rimvydas.racenas@gmail.com.

Našlaičiai tapusių tremtiniai vaikų, kuriuos leista parvežti į Lietuvą, sąrašas (LCVA f. 762, ap. 6, b. 236, dok. 35), sudarytas Komių-Permės apygardoje. Iš viso 31 pavidė: Lidija Bielinytė, gimusi 1932 metais, Vytautas Bielinis, gimęs 1939 metais, Stasys Bielinis – 1939, Algirdas Bielinis – 1936, Antanas Doleba – 1932, Elena Dolebaitė – 1942, Juozas Doleba – 1940, Petras Doleba – 1939, Jūratė Rimšelytė – 1940, Alfonas Rimšelis – 1936, Robertas Rimšelis – 1938, Ernestas Rimšelis – 1939, Vanda Rimšelytė – 1932, Tadas Mereškevičius – 1932, Birutė Balkutė – 1935, Onutė Kielaitė – 1943, Danutė Kielaitė – 1940, Juozapas Kiela – 1935, Jadviga Avižienytė – 1942, Juozapas Avižienis – 1935, Bronė Damkovskaja (Damkovskytė?) – 1940, Veronika Damkovskaja (Damkovskytė?) – 1936, Zabiela Baliukevičius – 1939, Vaclovas Baliukevičius – 1935, Vladislovas Baliukevičius – 1937, Halina Janovskaja (Janovskytė?) – 1940, Antanas Janovskis – 1937, Anelė Kmeliūtė – 1932, Algis Šiškauskas – 1942, Aldona Šiškauskaitė – 1940, Birutė Janavičiūtė – 1935.

Našlaičiai tapusių tremtiniai vaikų, kuriuos leista parvežti į Lietuvą, sąrašas (LCVA f. 762, ap. 6, b. 236, dok. 39), sudarytas Novoja Lialios komendantūroje. Iš viso 22 pavidė: Algis Amšiejus, gimęs 1942 metais, Klemensas Burinskas – 1939, Anastasija Kalauskaitė – 1930, Aldona Reinelytė – 1937, Stasys Reinelis – 1941, Alvidas Riekus – 1941, Elena Riekutė – 1943, Ona Riekutė – 1944, Stasė Jazukevičiūtė – 1934, Antanas Jazukevičius – 1936, Jaunutis Jazukevičius – 1932, Vytas Svirnelis – 1936, Veronika Mikolonytė – 1933, Aleksandras Maslauskas – 1933, Jadviga Maslauskaite – 1941, Jonas Maslauskas – 1943, Vytautas Jucas – 1937, Alfonsas Jucas – 1939, Euge-nija Jucaitė – 1938, Zita Jucaitė – 1940, Antanas Jucas – 1942, Birutė Jucaitė – 1944.

Rimvydas
RACÉNAS

Pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisija skelbia sąrašą asmenų, pretenduojančių į Kario savanorio ir Laisvės kovų dalyvio teisinį statusą

(*Tėsinys*)

Jonas Aidukas, g. 1912 m. (po mirties), partizanas, Zara-sus aps. Salako valsč. Vytau-to apyg. Lokio rinktinė 1947–1950 m.

Vytas Antanavičius, g. 1923 m. (po mirties), partizanas, Kau-no aps. Jonavos valsč. Žilvi-čio būrys 1945–1948 m.

Stanislovas (Stasys) Balčius, g. 1914 m. (po mirties), Suki-limodalyvis, Telšių aps. Varnių valsč. 1941-06-22–28.

Konstantinas (Kostas) Ba-rauskas, g. 1908 m. (po mirties), atsargos karininkas, šaulys, partizanas, Alytaus aps. Garliavos valsč. Tau-ro apyg. Geležinio Vilko rink-tinė 1946–1951 m.

Karl (Charles) Rampelberg, g. 1921 m. (po mirties), parti-zanas, 1946–1949 m.

Edvardas Ryliškis, g. 1908 m. (po mirties), partizanas, ryšininkas, Švenčionių aps. Saldutiškio valsč. 1944–1946 m.

Jonas Rutkauskas, g. 1932 m., GULAGO politinių kalinių streiko dalyvis, Norilsko la-geris 1951–1956 m.

Angelė Senkutė, g. 1921 m. (po mirties), partizanė, Marijampolės aps. Šunskų valsč. Tauro apyg. Vytauto rinktinė 1946–1952 m.

Liudas Simonavičius, g. 1920 m., partizanas, Kau-no aps. Jonavos valsč. Pelė-dos būrys 1945–1946 m.

Jonas Slavickas, g. 1889 m. (po mirties), ryšininkas, Prie-nų r. Stuomenų k. 1950–1953 m.

Bronius Šalaševičius, g. 1916 m. (po mirties), partizanas, Lazdijų aps. Rudminos valsč. Dainavos apyg. Šarūno rinktinė 1945–1951 m.

Stasys Šapoka, g. 1917 m. (po mirties), partizanas, Ute-nos aps. Daugailių valsč. 1945–1946 m.

Ona Zablockienė-Gatavec-kaitė, g. 1930 m., ryšininkė, Alytaus aps. Kulabiškių k. 1944–1949 m.

(*Bus daugiau*)

Atsiliepimus apie šiuos pretendentus galite siųsti adresu: Pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisija, Gedimino pr. 40/1, LT-01110 Vilnius. Teirautis tel. (8 5) 231 4157.

Komisijos pastaba. Sąrašas skelbiamas remiantis Pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisijos darbo reglamento 8 punktu: "Pre-tendentai į Kario savanorio ar Laisvės kovų dalyvio teisinį statusą skelbiami spaudoje".

2012 m. balandžio 20 d.

Tremtinys

Nr. 15 (989)

7

Aleksandra Ivonytė

1920–2012

Molėtų garbės pilietė, buvusi tremtinė, literatė, vienuomenininkė Aleksandra Ivonytė prasidėjus Atgimimui tapo visos prieškario kartos patriotiškumo reisėja. Nuo pat Atgimimo pradžios viešose iškilmėse visų dėmesį patraukdavo savo tautiniu drabužiu, baltaskare, pavydėtinu žvalumu, nepavargstančiu optimizmu ir oria inteligencija. Su okupacija susijusios visos jos asmeninės netekys ir gyvenimo išbandymai, tačiau niekas nejiveikė Aleksandros principų ir dvasinės galios. Laisvoje Lietuvoje išsiskleidė visas jos asmenybės žavesys.

Ištikimybė ir nepavargstanti tarnystė – jos didžiosios gyvenimo atramos. Pavarininkų organizacijos

šūkis „Dievui ir Tėvynei“ buvo viso jos gyvenimo kryptis. Buvusi pavasarininkė, gilaus tikėjimo žmogus, ji su pavydėtinu entuziazmu ēmėsi atkurti šią organizaciją ir jos ženklus Molėtuose, skleidė jos idėjas, bendravo su jaunuomene.

Parašė knygą „Tarp ūkanų ir saulės“. Buvo LPKTS ir TS-LKD narė, rūpinosi partizanų ir tremtinių atminimo jamžinimu, rinko medžiagą tremtinių enciklopedijai.

Aleksandra yra prisipažinusi, kad svajojoapti gydytoja ar artiste, tačiau aplinkybės šioms svajonėms išsipildytinebuvo palankios. Aleksandros meninė prigimtis išsiskleidė žodinėje kūryboje, ji tapo Lietuvos kaimo rašytojų sąjungos nare, buvo aktyvi rajo-

Pro memoria

no literatūrų brolijos dalyvė, jos eileraščiai publikuoti ne viename periodiniame leidinyje ar knygoje, o Lietuvos literatūros ir tautosakos institutas saugo jos pateiktus per penkis šimtus tautosakos vienetų.

LPKTS Molėtų filialas

ILSĖKITES RAMYBĖJE

Valerija Endziulaitytė-Verbickienė

1920–2012

Gimė JAV, lietuvių emigrantų šeimoje. 1921 m. šeima grįžo į Lietuvą – Žaslių valsč. Cineikių k. Čia prabėgo Valerijos vaikystė ir jaunystė. Tėvų ir senelių auklėjama išmoko darbštumo, jautrumo. 1939 m. ištekėjo už ūkininko Benado Verbicko. Sukūrė gražų ūki, džiaugėsi gyvenimu. 1948 m. ištremti į Krasnojarsko kr. Jeniseisko r. Krivliai gvyv. Ten gimė sūnus. 1957 m. grįžo į Lietuvą. Apsigyneno tėviškėje. Užau-gino sūnų ir dukterį.

Palaidota Kaišiadorių r. Navasodų kapinėse.

Užjaučiamos dukterė Angelė ir sūnų Edmundas su šeimomis.

LPKTS Kaišiadorių filialas

Paminėjome trėmimų metines

(atkelta iš 1 psl.)

Kovo 26 dieną Daugėlių pagrindinėje mokykloje dešimtoje klasėje vyko pamoka „Išlikti ir papasakoti“. Mokyklos direktoriė istorikė Janna Bartkevičienė mokinius supažindino su 1949 metų kovo 25–28 dienomis vyku-

sių trėmimų operacija, apie žmonių patirtus nuostolius, poveikį likusiems žmonėms, kurie buvo nesaugūs ir įbau-ginti. Mokiniai žiūrėjo filmą „Išlikti ir papasakoti“, komentavo jį, klausėsi buvusių tremtinių, Danutės Baubinie-nės ir Marytės Šidlauskienės,

Kuršenėliai paminėjo trėmimo metines

Skelbimai

Balandžio 21 d. (šeštadienį) 11 val. Šiaulių miesto savivaldybės salėje (Vasario 16-osios g. 62) įvyks Šiaulių miesto ir rajono moksleivių „Partizanų dainos“ festivalis.

Maloniai kviečiame dalyvauti.

Balandžio 22 d. (sekmadienį) 14 val. Alytaus Šaulių namuose (S.Dariaus ir S. Girėno g. 10) įvyks LPKTS Alytaus filialo ataskaitinė rinkiminė konferencija, bus renkamas Alytaus filialo pirmininkas.

LPKTS Kauno filialas balandžio 25 d. (trečiadienį) 11 val. Petraiūnų kapinėse, „Tautos kančių“ memoriale, organizuojama talka. Kviečiame visus ateiti padirbėti. Turėkite kibirėli, valymo priemonių, šepetę.

Balandžio 21 d. (šeštadienį) įvyks Lietuvos laisvės kovos sajūdžio ataskaitinis rinkiminis suvažiavimas.

10 val. šv. Mišios Kauno Šv. Mykolo Arkangelo (Igulos) bažnyčioje. **11 val.** suvažiavimo pradžia Kauno igulos kariņkų ramovėje (Mickevičiaus g. 19).

Maloniai kviečiame dalyvauti visus karius savanorius ir Laisvės kovų dalyvius.

Balandžio 22 d. (sekmadienį) 14 val. Kėdainių kultūros centre (J. Basanavičiaus g. 24) įvyks LPKTS Kėdainių filialo ataskaitinis susirinkimas. Turėkite nario pažymėjimą, galėsite sumokėti nario mokesčių, užsiprenumeruoti „Tremtinį“.

Balandžio 28 d. (šeštadienį) 10 val. Radviliškio kultūros rūmų mažojoje salėje įvyks LPKTS Radviliškio filialo ataskaitinis rinkiminis susirinkimas. Galėsite sumokėti nario mokesčių, nusipirkti knygų, paaukoti knygos „Sibiro vaikai“ leidybai. Pa-bendrausime prie arbato puodelio.

Kviečiame aktyviai dalyvauti.

Balandžio 29 d. (sekmadienį) 15 val. Klaipėdos universiteto Jūrų technikos fakulteto aktų salėje (Bijūnų g. 17) įvyks pakartotinis Klaipėdos politinių kalinių ir tremtinių sajungos ataskaitinis susirinkimas. Turėkite nario pažymėjimą. Galėsite susimokėti nario mokesčių ir užsiprenumeruoti „Tremtinį“.

Kviečiame aktyviai dalyvauti.

Užjaučiamos

Mirus Lietuvos vietinės rinktinės Marijampolės apskrities skyriaus kūrėjui, ilgamečiam sekretoriui dimisijos leitenantui

Anupruis Mozūraičiui, jo artimuosis nuoširdžiai užjaučia

Lietuvos vietinės rinktinės Marijampolės apskrities skyriaus kariai

Gegužės 4 d. (penktadienį) 11 val. Šiaulių Ginkūnų kapinių tremtinių sektoriuje organizuojama talka. Bus atvežta juodžemio.

Kviečiame dalyvauti visus, čia palaidojusius savo artimuosis.

Tvarkydama savo mirusio vyro Vlado Voverio archyvą, radau šią nuotrauką. Kitoje jos pusėje užrašyta: „Mielai sesutei ir švogeriu iš tolimo Vakarų Sibiro. Prisimink, sesute, mane, kad aš Sibire. Visados atjauski savo širdyje. Tavo sesuo su šeima. 1953 m. gegužės 10 d.“

Gal kažkam ši nuotrauka brangi, o gal kažkas ir šios šeimos istoriją parašys „Tremtinyje“. Būtų įdomu.

Prof. Ona Voverienė

prisiminimų, kai jos, būdamos tokio pat amžiaus kaip ir šie mokiniai, gyvuliniai vagonais buvo vežamos į Sibirą. Pamoka prasminga tuo, kad istorinė atmintis buvo sujungta su gyvaja istorija. Tiki-mės, kad išėjė iš pamokos mokiniai dar ilgai prisimins matytus vaizdus ir girdėtus pasakojimus apie tragiskus 1949-ųjų metų įvykius.

Aniceta GRIKŠIENĖ

Gegužės 12 d. (šeštadienį) kviečiame buvusius Permės sr. Kudymkaro r. Gališoro ir Šarvolio gyvenviečių tremtinius ir politinius kalinius į susitikimą Vilniaus r. Zujūnuose, Pergalės g. 14, pas Zitą ir Juliją Simonavičius. Teirautis tel. 8 614 68 062.

ISSN 2029-509X

Leidėjas LPKTS

Tremtinys

LPKTS puslapis internete: <http://www.lpkts.lt>

Įmonės kodas 3000 32645. Ats./sask. Nr.LT18 70440600 0425 8365, AB "SEB" bankas.

Mūsų adresas: Laisvės al. 39,

LT-44309, Kaunas, tel. (8 37)

323 204, faksas (8 37) 323 214.

Indeksas 0117.

El. paštas:

tremtinys@zebra.lt

Projektą „Lietuvos Laisvės kovų, tremties ir tautos netekčių atspindžiai“ remia

Spausdino spaustuvė UAB

„Rinkos aikštė“, Josvainių g. 41,

Kėdainiai

Offsetinė spauda 2 sp. lankai.

S P A U D O S ,
R A D I O I R
T E L E V I Z I O S
R È M I M O
F O N D A S

Kaina 1,75 Lt

Tiražas 2970. Užs. Nr.